

Årsrapport 2012/2013

Innehåll

1. Inledning.....	3
2. Utvärdering i VÅGA VISA	4
3. Verksamhetsberättelse.....	6
4. Utveckling av observationerna i VÅGA VISA.....	12
5. Hur har observationerna varit till stöd i utvecklingsarbetet?	15
6. Samordnarnas slutsatser	18

1. Inledning

VÅGA VISA är ett utvärderingssamarbete inom utbildningsområdet mellan fem kommuner i Stockholmsområdet; Ekerö, Nacka, Sollentuna, Upplands Väsby och Danderyd. Syftet med samarbetet är att öka måluppfyllelsen i förskola och skola. VÅGA VISA:

- Baseras på läroplaner för förskola och skola
- Utgår från ett barn- och elevperspektiv
- Stödjer det systematiska kvalitetsarbetet
- Jämför kommunernas förskolor och skolor
- Sprider goda exempel och bidrar till lärande och utveckling

Samarbetet startade 1998 med observationer i grundskolan. Från och med år 2006 har samarbetet namnet VÅGA VISA. Metoderna omfattar idag observationer från förskola till gymnasium, gemensam kundenkät samt självvärdering genomförd av verksamhetens personal. Pedagoger och skolledare observerar en skola eller förskola i en annan kommun än den där de arbetar. Samarbetet är numera öppet även för andra kommuner som vill ansluta sig.

Denna årsrapport summerar utvärderingen för läsåret 2012/2013. Rapporten skrevs i november 2013 och redovisar också en del uppgifter avseende hösten 2013. Årsrapporten har i år skrivits gemensamt av de fem kommunernas samordnare för VÅGA VISA.

Innehåll

Årsrapporten ger en samlad bild av metoder och resultat i VÅGA VISA, dvs. kundundersökning, självvärdering och observationer. Rapporten visar verksamheten i siffror och viktiga händelser i samarbetet. Årets rapport visar dessutom på vad som har hänt efter observationen enligt den uppföljning som kommunerna genomfört.

Målgrupp

Målgrupp för årsrapporten är politiker i utbildningsnämnder, styrgrupp och andra tjänstemän och andra kommuner som vill veta mer om metoden. Även observatörer har intresse av rapporten, liksom skolledare och chefer i verksamheten.

Denna rapport kan sparas ned från www.ekero.se/vagavisa . Där finns också en Power Point version som visar de viktigaste resultaten.

Begrepp

I rapporten används begreppet skola för alla verksamheter som förskola, grundskola, särskola och gymnasieskola.

2. Utvärdering i VÅGA VISA

Observationer

Observationer genomförs av skolledare och pedagoger som utbildats särskilt för uppdraget. Observatörerna bildar lag som besöker en skola i en annan kommun under en period. Observatörerna skaffar sig en så heltäckande bild som möjligt av skolan och dess verksamhet genom verksamhets- eller lektionsbesök och samtal med elever, personal och skolledning. I observationsarbetet ingår också att ta del av skolans pedagogiska dokumentation. En metodbok styr och stödjer observatörernas arbete. Metodboken är gemensam för alla verksamheter från förskola till gymnasium.

Observationerna avser fem målområden som utgår från läroplanerna:

- Normer och värden
- Utveckling och lärande/kunskaper
- Ansvar och inflytande
- Bedömning och betyg (gäller inte förskola)
- Rektors/ Förskolechefens ansvar

Observatörerna beskriver och bedömer skolans arbete och resultat inom de olika målområdena. Om skolan har observerats tidigare följer observatörerna upp de förbättringsområden som redovisats i den tidigare rapporten. Observationen redovisas i en rapport enligt särskild mall, där bedömningen görs dels i text och dels i en skala¹:

Innan rapporterna är slutgiltiga faktagranskas de av skolan som har observerats och metodgranskas av tjänstemännen i kommunerna och vid behov utvecklas rapporterna av observatörerna efter granskningen. Den slutliga rapporten överlämnas till den observerade skolan samt till kommunens förvaltningschef.

Kundundersökningen

Kundundersökningen är en årlig enkätundersökning som genomfördes första gången 2005. Målgruppen är föräldrar till barn i kommunernas förskole- och grundskoleverksamheter (förskoleklass, årskurs två, fem och åtta) samt elever i grundskolan (årskurs fem och åtta). Enkäterna innehåller 18 till 25 gemensamma frågor. Ytterligare cirka fem frågor kopplas till varje kommuns egna mål. De gemensamma frågorna anknyter till och analyseras utifrån sju målområden, baserade på läroplanerna:

- Normer och värden
- Utveckling och lärande/kunskaper
- Ansvar och inflytande
- Förskola/skola och hem
- Övergångar, samverkan och omvärld

---

¹ 4.0 MYCKET GOD KVALITET – verksamheten uppvisar goda lösningar och förhållanden som visar att den kommit långt i sin strävan att nå målen.

3.0 GOD KVALITET – verksamheten har i huvudsak god kvalitet med vissa förbättringsområden

2.0 TILLFREDSTÄLLANDE – verksamheten är i huvudsak tillfredsställande, men har varierande kvalitet eller vissa brister.

1.0 EJ TILLFREDSTÄLLANDE – verksamheten är utifrån gällande styrdokument inte tillfredsställande.

- Bedömning och betyg (gäller inte förskola)
- Rektor/ Förskolechefens ansvar

De som svarar på enkäten anger på en fyrgradig skala i vilken grad de instämmer i olika (positivt formulerade) påståenden. Vid behov anpassas frågorna till olika svarsgrupper.

Självvärderingen

Självvärderingen visar medarbetarnas bedömning av förskolans/skolans verksamhet på läroplanens målområden. Självvärderingen är ett värdefullt verktyg i kvalitetsarbetet på förskolan eller skolan. Genom att upprepa självvärderingen kan utvecklingsarbete följas upp. Ett särskilt stödmaterial finns för förskolors och skolors arbete med resultaten.

Självvärderingen genomförs med en webb- baserad enkät som besvaras anonymt av pedagoger i förskola och fritidshem samt lärare i grundskola och gymnasieskola. Enkäten består av ca 45 påståenden där den som svarar anger i vilken grad han eller hon instämmer enligt en fyrgradig skala. Frågorna utgår från samma sju målområden som kundundersökningen, och frågorna har en nära koppling till läroplanerna. Kommunen väljer om den vill genomföra självvärderingen på alla enheter i en eller flera skolformer i samband med kundundersökningen eller om den bara genomförs inför en observation.

Organisation och styrning

Arbetet i VÅGA VISA styrs av en styrgrupp, där skolchef eller motsvarande ingår, dvs. den tjänsteman som har den politiska nämndens uppdrag att ansvara för utbildningsfrågor. En gång per år presenteras även resultatet i utvärderingen för ordförande i de politiska nämnderna i de deltagande kommunerna.

Varje kommun har en samordnare för VÅGA VISA. I samordnarnas uppdrag ingår att ansvara för genomförandet av utvärderingen och att säkra kvaliteten. Samordnarna rekryterar och utbildar observatörer. Samordnarna ansvarar också för att utveckla och uppdatera metoderna, sprida information om VÅGA VISA samt genomföra uppdrag som initieras av styrgruppen. VÅGA VISA har en koordinator som svarar för gemensam administration och som är sekreterare i styr- och samordnargruppen, Berit Lund.

Kommunerna turas om att vara ordförande i styrgrupp och samordnargrupp. Under 2013 har Sollentuna varit ordförandekommun.

Gruppernas sammansättning november 2013:

Kommun	Styrgrupp	Samordnare
Danderyd	Birgitta Jacobsson	Eva Hoas
Ekerö	Anders Anagrius	Madeleine Forsberg
Nacka	Susanne Nord	Carina Legerius
Sollentuna	Daniel Broman	Mimmi Forsgren
Upplands Väsby	Eva Dahlgren	Kerstin Jakobsson

3. Verksamhetsberättelse

Observationer

Under läsåret 2012/13 har totalt 45 enheter observerats, jämfört med föregående läsår då 54 enheter observerades.

Totalt under 2012/13 har 44 observatörer observerat en eller flera gånger. Föregående läsår observerade 47 observatörer. Antalet observationsdagar uppgick till 307 på hösten 2012 och 362 på våren 2013, totalt 669 dagar. Föregående läsår genomfördes 820 observationsdagar. Minskningen beror främst på att vi tagit hänsyn till att skolinspektionen varit ute i två kommuner under 2012.

Tabell 1: Enheter som observerats i de fem nuvarande VÅGA VISA kommunerna

	Förskola	Grundskola	Gymnasieskola	Totalt
Våren 2011	23	8	-	31
Hösten 2011	15	10	-	25
Våren 2012	22	6	1	29
Hösten 2012	12	6	1	19
Våren 2013	18	4	1	23
Hösten 2013 (enligt plan)	12	7	2	21

Tabell 2: Genomförda observationer veckorna 7-17, 2013

Kommun	Förskola	Grundskola	Gymnasium	Totalt
Danderyd	4	-	-	4
Ekerö	1	-	-	1
Nacka	8	2	-	10
Sollentuna	5	2	-	7
Upplands Väsby	-	-	1	1
Summa:	18	4	1	23

Tabell 3: Genomförda observationer veckorna 36-48, 2013

Kommun	Förskola	Grundskola	Gymnasium	Totalt
Danderyd	2	-	1	3
Ekerö	1	-	-	1
Nacka	5	4	1	10
Sollentuna	4	2	-	6
Upplands Väsby	-	1	-	1
Summa:	12	7	2	21

Rekrytering av observatörer

Varje kommun rekryterar det antal observatörer som behövs. VÅGA VISA - samordnaren i respektive kommun ansvarar för detta. Den som vill bli observatör skickar en skriftlig ansökan till kommunens samordnare för VÅGA VISA. Eftersom rapportskrivning är en viktig del av uppdraget bör observatören skicka med exempel på något han/hon skrivit, t.ex. en rapport, en plan, ett föräldrabrev. Samordnaren tar referenser från observatörens närmaste chef. Som regel genomförs en intervju som en del i rekryteringen.

För att bli en bra observatör ska man vara en erfaren och erkänt skicklig pedagog, ha visat på intresse för skolutvecklingsfrågor, vara väl insatt i gällande styrdokument samt ha vana att uttrycka sig i tal och skrift och ha förmåga att se samband och dra slutsatser. Observatörer ska ha en pedagogisk högskoleutbildning eller motsvarande.

Utbildning för observatörer

För att säkra en hög kvalitet i observationernas genomförande är utbildningen av observatörer mycket viktig. Utbildningen består av en tvådagars introduktionsutbildning för nya observatörer. För att utveckla kompetensen hos observatörer erbjuds två fortbildningsdagar under året, så kallade inspirationsdagar. Vid sidan av den gemensamma utbildningen ordnar samordnaren i varje kommun träffar för de egna observatörerna.

Introduktionsutbildning VÅGA VISA

Syftet med utbildningen är att få en introduktion i vad uppdraget som observatör innebär och att få en grundkurs i rapportskrivning. Utbildningen omfattar två dagar och innehåller en presentation av VÅGA VISA-konceptet, presentation av observatörsuppdraget och hur en observation går till från A-Ö, samt utbildning i rapportskrivning. Utbildningen genomförs av 2-3 samordnare tillsammans med erfarna skolobservatörer. Antalet nya observatörer som deltagit i introduktionsutbildning i januari 2013 var 11 pedagoger.

Inspirationsdagar

Samordnarna för VÅGA VISA planerar varje termin en utbildningsdag för samtliga observatörer. Dagen har fått namnet "Inspirationsdag" och syftar till att stödja och vidareutbilda observatörerna i observatörsrollen.

Inspirationsdagen hösten 2012

Dagen inleddes med en föreläsning av **Malin Adriansson** om "åtgärdsprogram" och lärares synsätt – en kartläggning av problem och möjligheter i arbetet med att upprätta åtgärdsprogram i en högstadieskola. De viktigaste framgångsfaktorerna enligt Adriansson för resultatet av ett åtgärdsprogram är:

- Lärares synsätt på hur eleven kan nå kunskap.
- Dialog och kommunikation med eleven.
- Vikten av kontakten med elevernas föräldrar och hur den sker.
- Anpassa inläring utifrån elevernas svårigheter.
- Samarbete i arbetslaget
- En åtgärdsplan inte fler för samma elev.
- Förändra sitt undervisningssätt.
- Skolans organisation och ledningsstruktur

Malin Adrianssons artikel om "åtgärdsprogram och lärares synsätt" har publicerats i Skolportens artikelserie för utvecklingsarbete i skolan. Hon är högstadielärare i svenska, engelska, franska samt speciallärare på Myrsjöskolan i Nacka.

Lisa Clifford, dagens andra föreläsare fokuserade på "Pedagogisk dokumentation" som stöd för utvärdering och utveckling i det vardagliga arbetet i förskolan. Begreppet pedagogisk dokumentation är myntat av Gunilla Dahlberg, professor i pedagogik på barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet.

Pedagogisk dokumentation används här som ett värdefullt processinriktat arbetsverktyg som har sin grund i barnsyn, kunskapssyn och förändrat förhållningssätt till förskolans arbete. Den pedagogiska dokumentationen lyfter fram barnet och pedagogiken som medkonstruktör av

kultur och kunskap, och är kopplat till synen på kunskap och lärande. Det ligger i linje med läroplanen som lyfter fram ett utforskande arbetssätt. Utforskande och undersökande arbetssätt stödjer förmågor som: kritiskt tänkande, kreativitet, kommunikation, problemlösning, processarbete etc.

Lisa arbetar som pedagogista i Ekerö kommun. En pedagogistas roll är att leda och utmana pedagogerna och verksamheten utifrån värderingar och pedagogiska ställningstagande som förskolan tagit ställning för och som förknippas med Reggio Emilias pedagogiska filosofi.

Inspirationsdagen våren 2013

Ingegerd Salomonsson, grundskoleutvärderare vid utbildningsförvaltningen i Stockholms stad är inbjuden att berätta om sitt arbete, och de erfarenheter hon har av att arbeta med utvärdering av skolor på heltid. Tanken är att vi ska få perspektiv på vårt eget utvecklingsarbete inom VÅGA VISA.

Ingegerd har tidigare varit observatör i VÅGA VISA när hon arbetade som rektor i Nacka.

Utvärderingen/observationen i Stockholm inleds med en processplanering. I den ingår ett brev till rektorn för den skola som ska observeras om hur arbetet går till. Med brevet skickas också en bedömningsmatris med (7-9 kriterier) som har stöd i läroplanen. Observatören träffar först skolans ledning för att de ska få ge sin bild av skolan. Samtliga klasser, grupper, skolhälsovård mfl besöks därefter under ca fyra dagar. Intervjuer görs med ledning, skolpersonal och elever. Ingegärd poängterar att det är viktigt att vara lyssnande, ödmjuk, ställa öppna frågor och ha gott om tid för återkoppling för att kunna ge en rättvisande bild av verksamheten. Perspektivet i det personliga mötet och i rapporten är inte vad som är rätt eller fel utan vad som kan utvecklas. I rapporten används inte ordet måste eftersom det anger inspektion utan bör.

Utvärdering/observation av Stockholms grundskolor mynnar ut i en ”fåordig” rapport som inleds med sammanfattning, styrkor och utvecklingsområden. Därpå följer enhetens förutsättningar redovisat i ett indextal. Givet bedömning tittar observatören på vad som är bra och vad som bör åtgärdas utifrån bedömningskriterierna.

Innan rapporten färdigställs förs en resultatdialog med utbildningschefen. Rapporterna bedöms inte vara jämförbara och läggs inte ut på nätet. Sammanfattningsvis avslutar Ingegärd med att understryka att ”utvärderingen/observationen är ett reflexionsuppdrag där elev, dialog, ödmjukhet och återkopplingen står i centrum”.

Därpå följer en diskussion i smågrupper och storgrupp om skillnader mellan Stockholm utvärdering och VÅGA VISA.

Under dagen ger också samordnarna en bild av vad som är på gång inom VÅGA VISA. För observatörer med kompetens inriktad på grundskola och gymnasieskola görs en genomgång om bakgrunden till fördjupad observation med resultatkoppling. Erfarenheter från höstens pilotobservationer lyfts för att utveckla och vara ett stöd i det fortsatta arbetet.

För att underlätta rapportskrivande för observatörerna har en rapportmall ersatt de tre tidigare. Dessutom har anvisningarna till rapportmall lagts in direkt i mallen.

Slutligen träffas de lag som ska observera under våren för att lära känna varandra och planera sitt gemensamma arbete.

Inspirationsdagen hösten 2013

Våren 2013 fick Ann Öhman Sandberg från forsknings- och utvecklingsföretaget APeL i uppdrag av styrgruppen att utvärdera observationerna inom VÅGA VISA. Hon inleder dagen med en presentation av utvärderingen ur ett observatörsperspektiv. För vidare information om uppdraget och resultatet se ”Utvärdering av VÅGA VISA modellen ” på sid 12.

Tillvarata observatörernas kompetens

Gruppdiskussioner kring hur vi bäst kan organisera för utveckling och de behov som finns av att organisera observatörernas återkoppling till ansvarig samordnare, den egna skolan och den egna kommunen. För att hitta strukturer kan ett årshjul behövas och styrdokumentet ses över för bättre samstämmighet. För skolledare och chefer behövs förtydligande att processen är skolutveckling, både för den observerade skolan och för observatörens hemskola. Olika förslag som kom fram kring hur man kan tillvarata observatörernas kompetens i hemkommunen var t ex utvecklingsdag inom kommunen, olika pedagogiska forum att delta i och kollegial handledning på egna skolan.

Rekrytering

Nyrekrytering är ett prioriterat område där skolutvecklingsuppdrag på olika sätt kanske kan kopplas ihop i kommunen - observatörer, coacher, karriärtjänster som t ex förstelärare kan ingå i kommunens observatörsteam. Ett nytt grepp kring marknadsföring behöver komma till stånd. Alla observatörer är ense om att observationsuppdrag bidrar till egen kompetensutveckling och att detta kan användas som argument i marknadsföringen för uppdraget. Konceptet behöver spridas på ett tydligare sätt. Olika förslag bollades som att åka ut till skolorna med information, informera på skolledarträffar, lägga upp information på kommunens hemsida, ta fram nytt informationsmaterial mm. Ersättningen, både till observatörer och till skolan/arbetslaget, behöver ses över. Skolledare skulle kunna delta i en observation frekvent som kompetensutveckling/omvärldsbevakning/ledarutveckling.

Observatörsteamets utveckling

Man kan differentiera rollerna i observatörsteamet med olika ansvar, olika tidsomfattning. Detta kan underlätta i rekryteringen av skolledare. Fördelar och nackdelar i konstruktionen av teamen diskuterades, samma personer eller inte, antal deltagare i teamen, deltagare från samma kommun – samma skola eller inte. Fortsatt arbete med inspirationsdagar och fortbildning inom kompetenserna för att få hög kvalitet på rapporterna är avgörande. Man kan använda konkreta exempel för att få verktyg för olika svåra situationer. Samordnarrollen är viktig som stöd för observatörerna.

Under inspirationsdagen redovisades också hur en sammanslagning av anvisningar till en rapportmall och själva rapportmallen har gjorts för att underlätta för observatörerna. Tidigare har det varit tre olika rapportmallar och en separat anvisning till rapportmall. En blankett avsedd för enhetens uppgifter har också färdigställts. Enheten ska själv fylla i vissa uppgifter före observationen. Detta förväntas ge en tidsbesparing till observatörerna.

Styrgruppen för Våga Visa har tillsammans med samordnarna gjort en handlingsplan för utveckling inom Våga Visa med utgångspunkt från utredningens slutsatser. (Se sid 12 för handlingsplanen i sin helhet).

Självvärdering

En metod för självvärdering började användas 2006 i VÅGA VISA inför en observation. 2013 började en ny enkät att användas och självvärderingen genomfördes för första gången på alla förskolor i kommunerna, och i någon kommun även på alla grundskolor och fritidshem. Självvärderingen knöts samman med kundundersökningen istället för som tidigare med observationen.

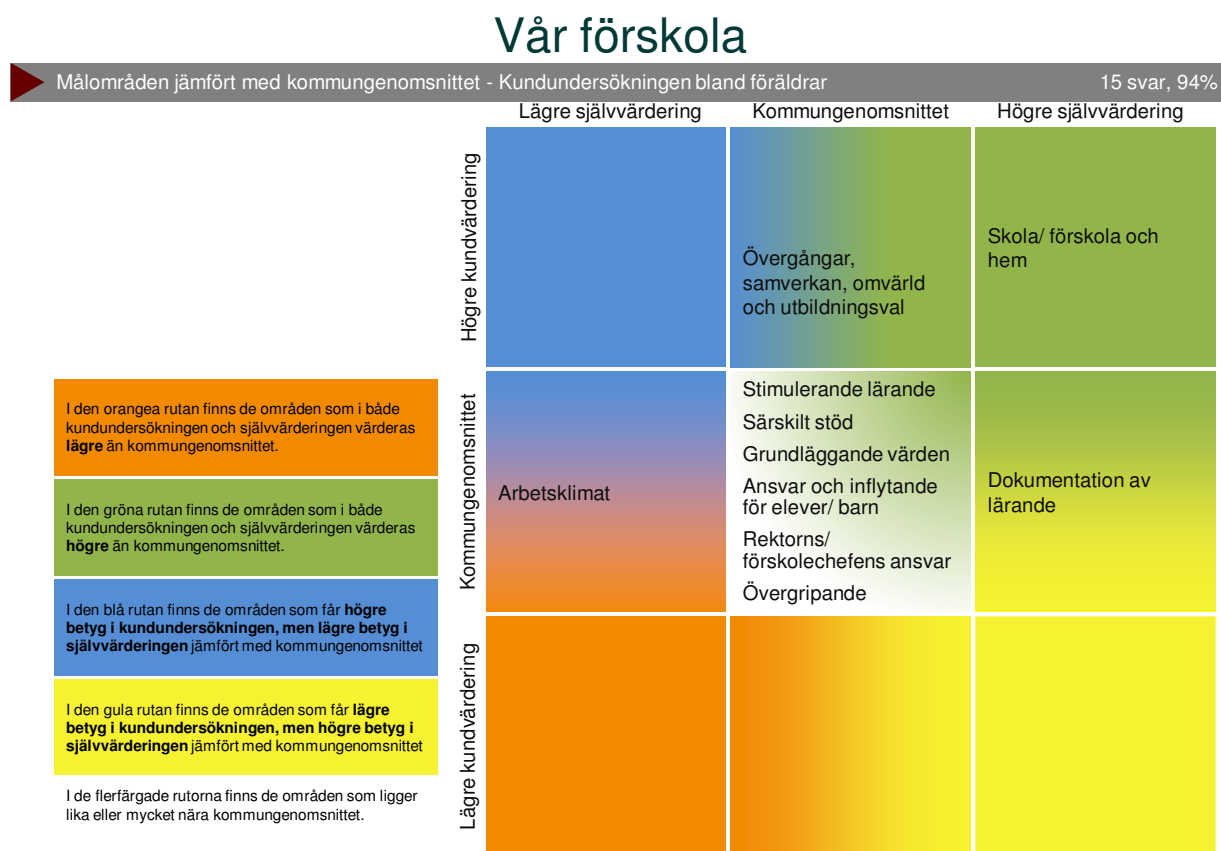
Det finns fyra olika enkäter som har mellan 43-55 frågor:

- Pedagoger i förskola
- Lärare i förskoleklass, grundskola,
- Pedagoger i fritidshem
- Lärare i gymnasieskola (under utarbetande)

Ett särskilt stödmaterial har tagits fram för förskolors och skolors arbete med resultaten. Där ges bl a ett antal diskussionsfrågor, t ex

- Vilka påståenden har vi skattat oss högt resp lågt på? Tillhör dessa påståenden något särskilt område i läroplanen?
- Känner vi igen oss i resultaten? Har vi skattat oss för högt? För lågt?
- Vilka orsaker finns bakom resultaten? Kan vi se resultat av olika insatser, t ex kompetensutveckling?
- Vilka är våra viktigaste förbättringsområden utifrån resultaten?

För att underlätta jämförelser mellan resultaten i kundundersökning och självvärdering redovisas resultat i diagrammen nedan:

På denna förskola bedömer både föräldrar och medarbetare att kontakterna mellan förskolan och hemmet fungerar väl. Både föräldrars och medarbetares bedömning ligger över

kommungenomsnittet. När det gäller arbetsklimatet är medarbetarnas bedömning under kommungenomsnittet, men föräldrarnas bedömning är genomsnittlig. På flera områden ligger både medarbetarnas och föräldrarnas bedömning på kommungenomsnittet, dvs i den mittersta rutan.

Kundundersökning

Kundundersökningen genomfördes år 2013 av Pilen AB. I undersökningen deltog nio kommuner, VÅGA VISA kommunerna samt Norrtälje, Täby, Vallentuna och Värmdö.

Undersökningen genomfördes på samma sätt som föregående år. Nytt för året var att kommunerna kunde välja till ett webbaserat analysverktyg, där resultat kan tas fram t ex uppdelat på kön. Svaren på olika frågor kan rangordnas för att visa styrkor och svagheter, eller jämförelser kan visas över tid för valda grupper.

HUVUDMENY

START

Genvägar för
Adolfsson, Ylva (Grupp) - Föräldrar Familjed

UTVECKLING

STYRKOR OCH SVAGHETER

POJKAR OCH FLICKOR

JÄMFÖRT MED ANDRA

Kön
Alla Pojkar Flickor

År
2013 2012 2011

Målgrupper
Slå ihop målgrupperna

Välj målgrupp

Skolor
Välj skola

Frågor
Välj frågor

Sorteringsläge
Jämför Rangordna

Visa som
Diagram Tabell
Staplar Linjer

Välkommen till Pilens Analysverktyg

Här kan resultaten på kundundersökningen plockas fram på många olika sätt för att få fram relevanta slutsatser. Exempel är utveckling mellan år, jämförelse med andra skolor, skillnader mellan elever och föräldrar, och mycket mer. För att skapa olika diagram använder du menyn till vänster. Genom att klicka kan du välja:

- Kön
- Året då undersökningen genomfördes
- Vilken eller vilka målgrupp du vill studera
- Skola och eventuella avdelningar och delgrupper
- Samt specifika frågor

Väljer du inte någon specifik skola, målgrupp eller fråga så görs inget urval och alla visas istället. De tre rutorna är ihopkopplade vilket gör att om de väljer en förskola så går det inte längre att välja åk 6 i målgruppsrutan.

Längst ned i menyn kan du göra ett antal val för att styra hur siffrorna ska redovisas. Väljer du "Rangordna" så sorteras diagrammen med avseende på resultatet med bäst överst, annars läggs de i en ordning anpassad för att jämföra. Du kan även välja olika diagramtyper eller att få resultatet i tabellform.

Om du har några problem med att använda systemet kan du kontakta Pilen på epost system@pilen.se eller telefon 08-416 173 33.

Hur kommer jag igång?

Du kan börja med att klicka på de fördefinierade genvägarna här nedan. Varje vy kan sedan anpassas med valmöjligheterna i menyn till vänster. Genvägarna når du hela tiden överst i menyn.

Utveckling

År	2011	2012	2013
Mitt barn tycker sig...	83	88	91
Utgå till skola...	87	92	97
Skolan arbetar...	89	93	99
Skolan arbetar...	89	93	99
Skolan arbetar...	89	93	99

Styrkor och Svagheter

Fråga	2011	2012	2013
Vår barngrupp är...	80	85	88
Jag kan...	80	85	88
Personer...	80	85	88
Personer...	80	85	88
Personer...	80	85	88

Pojke Flicka

År	2011	2012	2013
Mitt barn tycker sig...	83	88	91
Utgå till skola...	87	92	97
Skolan arbetar...	89	93	99
Skolan arbetar...	89	93	99
Skolan arbetar...	89	93	99

Jämfört med andra

Skola	2011	2012	2013
Bergsjöskolan förskola	87	90	94
Örn förskola	88	91	95
Björnsjöns förskola	89	92	96
Hälsjöskolan förskola	90	93	97
Åkerskolan förskola	91	94	98
Bäckskolan förskola	92	95	99
Kristallens förskola	93	96	100
Amneby förskola	94	97	100
Kulturnäset förskola	95	98	100
Bosjö förskola	96	99	100
Källens förskola	97	100	100
Kristdals förskola	98	100	100
Isis förskola	99	100	100
Gästans förskola	100	100	100
Hedvigskolan förskola	100	100	100

Klar

4. Utvärdering av observationerna i Våga Visa

Våren 2013 fick Ann Öhman Sandberg på APeL Forskning & utveckling uppdraget att utvärdera hur observationerna i Våga Visa tjänar sitt syfte. Utvärderingen förväntades säga något om hur utvärderingsverktyget fungerar, verktygets utvecklingspotential och hur ett fortsatt arbete med verktyget kan se ut samt ge kommunernas ledning underlag för att förbättra den pågående processen med att åstadkomma höjd måluppfyllelse.

Syftet med Våga Visa är att:

- utgöra en viktig del av kvalitetsuppföljningen
- bidra till ökad måluppfyllelse
- ge underlag för analyser och jämförelser mellan kommuner och skolor
- stimulera till erfarenhetsutbyte och ökat lärande
- utgå från ett medborgarperspektiv

I APeL:s uppdrag ingick också att göra en litteratursökning för att ta reda på vilken kunskap det finns om utvärderingsmetoder som liknar Våga Visa. Denna sökning visade att det är svårt att hitta vetenskapliga studier som visar vad värdet av kollegiala metoder för utvärdering, liknande den som används i Våga Visa, är.

Utvärderingen bygger på data som har samlats in genom tre webbaserade enkätundersökningar, enskilda intervjuer med 30 personer (skolledare, politiker, observatörer), två gruppintervjuer (Våga Visa:s styrgrupp och samordnargrupp) och ett analysseminarium med styrgrupp, samordnare, några observatörer och rektorer.

Resultatet är strukturerat kring två centrala frågor; Hur fungerar Våga Visa-observationerna? Hur tjänar Våga Visa sitt syfte? Några av de intervjuade anser att mycket tid går till att administrera skriftligt material i förberedelsen av observationen och att tidschemat kan vara pressat i samband med observationer i verksamheter med många förbättringsområden. I dessa fall är det speciellt viktigt hur bedömningarna i rapporten är motiverade och formulerade. Det framkommer också att observatörerna anser att det behövs en bättre samstämmighet mellan metodboken, bedömningsmatrisen och intervjufrågorna.

Utvärderingen visar att Våga Visa uppfyller de två första delsyftena väl. Många rektorer ser Våga Visa som ett värdefullt verktyg för att arbeta med verksamhetens systematiska kvalitetsarbete, vilket ses som en indikation på att Våga Visa bidrar till ökad måluppfyllelse. Kring de tre sista delsyftena finner Ann Öhman Sandberg att det behövs förtydliganden. Utvärderingen visar att Våga Visa ger underlag för att göra jämförelser mellan kommuner och skolor – i den meningen uppfylls syftet. Möjligheten utnyttjas dock i liten utsträckning idag – här finns alltså utvecklingspotential.

Våga Visa stimulerar till lärande i den meningen att observationsrapporterna används som ett verktyg för lärande, däremot används inte Våga Visa för att stimulera till ett systematiskt erfarenhetsutbyte mellan verksamheter och kommuner.

Utformningen av rapporterna är inte gjord med utgångspunkt från ett medborgarperspektiv. Rapporterna är offentliga handlingar vilket möjliggör för kommunernas invånare att ta del av dem. Tillgängligheten varierar mellan kommunerna och det finns ett dilemma om rapporterna

samtidigt ska fungera som ett verktyg för kvalitetsarbete för politiker och tjänstemän resp förskolor/skolor och dessutom ha ett medborgarperspektiv. Ett förtydligande kan behövas kring vilka som ska ses som den primära målgruppen.

Ann Öhman Sandbergs avslutande reflektion är att kvaliteten i observationerna står och faller med observatörernas kompetens. Observatörerna har därför en nyckelroll och man behöver fundera på hur fler duktiga pedagoger och skolledare kan rekryteras.

Överenskommen handlingsplan i Styrgruppen

- **Översyn av styrdokument och stödmaterial** – genomförs under läsåret 2013/2014 av Ann Öhman Sandberg i samarbete med referensgrupp från samordnare och observatörer
- **Tydligare ansvarsfördelning i observatörslagen** – observationsledare, observatör och skolledare på deltid med begränsat uppdrag
- **Rekrytering av observatörer** – t ex genom marknadsföringskampanj i rektorsgrupperna, deluppdrag för förstelärare, del av den praktiska utbildningen för biträdande rektorer, del av ledarskapsutvecklingsprogram för skolledare, begränsning av uppdraget för skolledare i sammansättningen av observatörslagen för att möjliggöra deltagande av fler skolledare
- **Arvodet** – Höjning till 600:- för observationsledare och 300:- för ordinarie observatör. Summan tillämpas fr o m ht 2013, nya titlar tillämpas fr o m vt 2014. Terminsobservatörer ersätts med sin ordinarie lön + 2500:- per månad.
- **Vid återkoppling till nämnden/kommunen** ställs frågor om hur rektor tagit till vara på sin/sina observatörers kompetens.
- **Ökat samarbete** kring analys och uppföljning av resultat i det systematiska kvalitetsarbetet på olika nivåer: förvaltningsnivå – skolledarnivå
- **Ökat samarbete** mellan kommunerna runt inbjudningar till olika former av aktiviteter.
- **Kompetensutveckling kring rapportskrivning och analysarbete** för observatörer
- **Uppföljning** av handlingsplanens utfall på styrgruppsmöte i slutet av maj 2014.

Fördjupnings- och bredd-observationer

Under hösten 2012 och våren 2013 testades en ny modell med fördjupade observationer i grundskolan i ett pilotprojekt. Syftet var att fördjupa observationer till angelägna områden för att ge skolorna bättre ledning i kvalitetsarbetet, och att även ta in elevresultaten i analysen i observationsrapporten. Erfarenheterna från de genomförda pilotobservationerna var blandade. Några pilotobservationer resulterade i mycket intressanta analyser av de utvalda områdena, men i några andra fall bedömdes inte de fördjupade observationerna ha givit något tydligt mervärde, vilket kan hänga samman med att metod och uppdrag blivit ottydligt.

Till hösten 2013 beslöts att det finns två typer av observationer i grund- och gymnasieskola, fördjupnings- respektive bredd-observationer. Formerna för de olika typerna tydliggjordes, se nedan. En bredd-observation motsvarar den tidigare modellen. Kommunen avgör vilken typ av observation som ska genomföras på en skola. Under hösten 2013 genomfördes två fördjupade observationer, en i Danderyd och en i Sollentuna, resterande genomfördes som breddobservationer.

	Bredd	Fördjupning
Förmöte	Nej	Ja
Målområden	Alla	Utvalda
Följer metodbok	Ja	Ja, i tillämpliga delar
Tittar på särskilda frågeställningar	Nej	Ja, eventuellt
Elevresultat	Nej	Redovisas kortfattat i rapporten och som grund för fördjupning
Observationsdagar	Enligt planering	Enligt planering
Beskrivning, analys och bedömning	Ja	Ja, men kan gå längre då man har mer material och mer tid
Använder rapportmallen	Ja	Ja, men kan behöva anpassas efter fördjupningen
Överlämningsmöte	Ja	Ja

En fördjupningsobservation inleds med ett förmöte, som kommunens samordnare ansvarar för. Där deltar tjänstemän från kommunen, skolans ledning och observatörerna. Syfte med mötet är att bestämma vilka målområden och ev särskilda frågeställningar observationen ska omfatta. Det är viktigt att säkra att alla har samma bild av vilken inriktning som beslutas på mötet.

Fördjupningen till några målområden innebär att tid frigörs så att fler eller längre intervjuer och observationer kan genomföras för att belysa det som fördjupningen gäller, samt att analys och bedömning på fördjupningsområdet kan bli mer fyllig.

5. Hur observationerna varit till stöd i utvecklingsarbetet

Nacka

I Nacka följer kultur- och utbildningsenhetens tjänstemän upp vad som hänt efter observation genom ett besök ett år efter observation genom intervju med ledningen. Syftet är att ta reda på vad som har hänt med de förbättringsområden som observationen visade på och att öka kunskapen om hur observation och självvärdering fungerar som kvalitetsverktyg för förskolor/skolor.

Något som noterats är att på flera av enheterna som bytt ledning efter observationen har observationen kommit till mindre användning, eller ibland inte alls. Kommunens tjänstemän kommer i framtiden att påpeka för nya rektorer om det finns en observationsrapport för enheten. Förberedelserna inför uppföljningsbesöket har också ändrats, och numera ombeds skolan eller förskolan skicka in en skriftlig uppföljning inför besöket som sedan fungerar som en grund för samtalet.

De uppföljningar som genomförts under 2012/2013 har givit positiva bilder av observationernas värde, två exempel:

- *Observation var professionellt genomförd, menar rektor, och säger att det är bra att det kommer personer som själva arbetar aktivt i skolan och tittar på skolan.*
- *Eftersom skolan nyligen har blivit granskad av Skolinspektionen kunde man jämföra med den granskningen och uppskattade då särskilt att observatörerna hade ett mer balanserat förhållningssätt där både styrkor och svagheter beskrevs.*

Med något enstaka undantag vid chefsbyte har rapporterna använts aktivt. Ledningen känner nästan alltid igen sig i rapporterna, och de förbättringsområden som tas upp är ofta kända. I något enstaka fall tycker förskolan eller skolan att enstaka förbättringsområden inte är relevanta eller att det beror på missförstånd.

- *Observationen beskrivs ha varit till stort stöd i skolans och förskolans utvecklingsarbete. All personal har gått igenom rapporten, diskuterat och sett över vad i den egna verksamheten som kan förbättras. Både skolrådet och föräldrar på förskolan har fått återkoppling på rapporten.*
- *Förskolan har arbetat med rapportens resultat under utvärderingsdagar och i olika möten med föräldrar och personal. Föräldrar har fått ta del av svaga sidor och förbättringsområden i rapporten, bland annat på föräldramöten. Det har tagit tid att få igång ett bra arbete med rapporten. Men observationen bekräftar de utvecklingsområden personalen själva har definierat.*

Att någon utifrån har uppmärksammat även kända förbättringsområden ger stöd för utvecklingsarbetet. Utvecklingsarbete bedrivs med något enstaka undantag på de områden som tas upp som förbättringsområden och områdena som uppmärksammas har som regel utvecklats.

Sollentuna

I Sollentuna har 3 skolor och 7 förskolor observerats under läsåret 2012/2013. En av skolorna som observerades blev i ganska snar angränsning i tiden granskad av Skolinspektionen. Då bilderna inte överensstämde i alla delar lades fokus på att uppfylla kraven från Skolinspektionen och ingen specifik åtgärdsplan utifrån Våga Visa rapporten togs fram.

Under höstterminen 2012 utfördes två pilotobservationer. En på kommunens största kommunala F-9 skola och den andra på en fristående F-9 skola. Inför observationen träffades skolledning, observatörer och ansvariga inom Barn- och utbildningskontoret. Skolledningen hade tankar om viktiga områden att belysa och observera. Vid mötet bestämdes områden där observatörerna satte extra fokus. Observationerna utfördes på ett kunnigt och professionellt sätt och var uppskattade av både skolledning och medarbetare. Under observationen möttes observatörer och skolledning vid flera tillfällen. Skolledning och medarbetare kände igen sig i observatörernas beskrivning av styrkor och förbättringsområden och skolorna har kunnat använda kunskapen till att utveckla verksamheten vidare. Tankar som fanns i respektive organisation fick tyngd och beskrivning med hjälp av observationsrapporten.

De förskolor som observerats uppger alla att man känt igen sig i bilden som förmedlades via rapporten. Ett par förskolechefer säger:

- *Den positiva rapporten som helhet hjälpte till att lyfta i verksamheten.*
- *När man är en förhållandevis liten och ”ensam” förskola är det nyttigt att det kommer någon utifrån som ser och bidrar med reflektioner kring verksamheten. Efter varje gång man haft Våga Visa har det känts som ett lyft!*

Ledningen på förskolorna uppger att de fick stöd i sina egna tankar, att man var på rätt spår med utvecklingsarbetet och att det blev lättare att genomföra korrigeringar.

På någon förskola har man tyckt att genusfrågan fick lite för stort utrymme. Pedagogisk dokumentation och implementeringen av att arbeta med modern teknik är återkommande som områden att utveckla. Samtliga svarar att det mesta i handlingsplanen är genomfört.

I Sollentuna genomförs ett uppföljningssamtal med ledningen från de enheter som observerats föregående år tillsammans med förvaltningschefen och samordnaren för Våga Visa på barn- och utbildningskontoret. Under samtalet följs utfallet på den åtgärdsplan som togs fram efter observationen upp, hur observationen bidragit till enhetens fortsatta utvecklingsarbete samt om det funnits gap i profilerna mellan observation, självvärdering och kundvärdering och vad dessa skillnader i så fall kan stå för.

Ekerö

Under läsåret 2012/2013 har två enheter i kommunen observerats. De skolor/förskolor som har observerats uttrycker att rapporten speglar deras verksamhet och att man använder rapporten i konstruktiva samtal.

Det finns av olika skäl brister i arbetet kring hur Våga Visa kan bli ett stöd i det systematiska kvalitetsarbetet. Det pågår ett utvecklingsarbete i kommunen där både kommunala- och privata enheter ingår. Vi arbetar med frågor som förhoppningsvis gör det möjligt för Våga Visa att landa i det systematiska kvalitetsarbetet.

Frågor som diskuteras är t.ex. *Hur arbetar vi fram bra rutiner före, under och efter observation/rapport? Hur hittar vi bra rutiner för att ta hand om rapporterna, överlämning osv? Vad kan göras för att rekrytera nya kompetenta observatörer?*

Danderyd

Åtta förskolor har observerats i Danderyd under verksamhetsåret. Observatörerna har alltid blivit bra bemötta och förskolorna har tagit förbättringsområdena på största allvar och påbörjat ett förändringsarbete för att nå en högre måluppfyllelse.

Nästan alla har i sina observationsrapporter fått beskrivet att de behöver utveckla användandet av modern teknik i det pedagogiska arbetet och framförallt i lärprocesserna. Skoldatateket har kontinuerliga utbildningar om hur man arbetar med ”lärplattor” som personal från flera av förskolorna har deltagit i. Många har därefter köpt in ”lärplattor” och börjat använda dem i sin verksamhet både till dokumentation och som stöd för barnen i deras utveckling tex.

turtagning.

Förvaltningen kommer även ha seminarier och föreläsningar för att utbilda och stimulera personalen att arbeta med modern teknik.

På flera av förskolorna har observatörerna påpekat att de inte ser att förskolan har metoder som direkt motverkar traditionella könsroller. De behövs ett mer strategiskt förebyggande arbete och tydliga planer eller mer implementering av befintliga planer för att genusarbetet ska bli mer synligt. Flera av förskolorna tycker att de arbetar könsneutralt men inte att de direkt arbetar för att motverka traditionella könsmonster i vardagen.

På några få förskolor har det lyfts fram att barns inflytande över arbetssätt och arbetsformer utifrån deras individuella intressen och mål kan förbättras. Här har det framkommit i förskolornas handlingsplaner att man arbetar vidare med värdegrundsfrågorna och sätter upp kriterier för vad man menar med barns inflytande och hur man kan se att barnen verkligen har ett reellt inflytande i verksamheten.

I de flesta rapporter står att läsa att ledningen och pedagogerna har ett stort engagemang och vilja att utvecklas. Förhållningssätt till barn och kollegor lyfts fram som starka sidor på förskolan.

Inför hösten 2013 beslutades att genomföra en fördjupad observation på Danderyds gymnasium. Gymnasiet inspekterades 2012 av Skolinspektionen och syftet med den fördjupade observationen var att titta närmare på de förbättringsområden som togs upp i utbildningsinspektionen. Skolans ledning deltog aktivt i processen att välja vilka områden som skulle observeras. Ett kompetent observatörsteam genomförde den avancerade uppgiften på ett mycket professionellt sätt. Rapporten och informationsutbytet vid överlämnandet uppskattades av skolledning och förvaltningsledning och gav gymnasiet material att arbeta vidare med.

Barn- och utbildningsnämnden har tagit del av samtliga Våga Visa rapporter med tillhörande handlingsplaner och förvaltningen kommer att göra en uppföljning ett år efter att rapporten är överlämnad.

Upplands Väsby

Ett år efter överlämnningen av respektive observationsrapport med påföljande handlingsplan/åtgärdsplan gör kundvalskontoret en uppföljning genom att rektor/förskolechef eller motsvarande bjuds in till utbildningsnämnden. Syftet är att ge enhetschefen möjlighet till replik på hela eller delar av rapporten, men givetvis också att kundvalskontoret och utbildningsnämnden på så sett följer upp vilka åtgärder som vidtagits utifrån givna förbättringsområden i observationsrapporten.

I samband med uppföljningen 2013 noteras att enheternas åtgärder givet de förbättringsområden som anges i observationsrapporten visar ett systematiskt arbete med att höja kvalitén inom enheten.

Inom området utveckling och lärande/kunskaper har fokus på förbättringar och åtgärder varit att elevens förmåga att upptäcka och använda olika uttryckssätt bör öka. Där har satsningar gjorts på skapande skola för att därigenom ge eleverna möjlighet att upptäcka nya uttryckssätt och upptäcka nytt sätt att lära. Parallellt med detta har de flesta lärare i samma skola med fritidshem utbildats i metoder för att dagligen använda samma teknik i undervisningen.

Andra satsningar inom givna förutsättningar som har gjorts inom ovan fokusområde är samplanering för lärare som arbetar med samma årskurs. För att skapa tid för lärarna deltar fritidspedagogerna i hela lektionspass vilket skapar möjlighet för klasslärarna att arbeta med elever i behov av särskilt stöd.

6. Samordnarnas slutsatser

Kundundersökningens genomförande fungerade bra. Upphandlingen har inneburit att vi fått fördjupade analysmöjligheter med ett webbaserat analysverktyg. Inför den kommande kundundersökningen finns ytterligare möjligheter till utveckling i och med att Pilen nu ingår i CMA research.

De kommuner som genomfört självvärderingen på samtliga enheter i samband med kundenkäten har positiva erfarenheter av hur dessa använts i det systematiska kvalitetsarbetet.

Utvärderingen som utförts av APeL visade på mycket positiva resultat och har bidragit till ökat engagemang från deltagande kommuner. Intresset hos styrgrupp och politiker har bidragit positivt. En handlingsplan för att fortsätta utveckla metoden har tagits fram. Genomförandet har påbörjats, bl a med revidering av stödmaterialet, och fortsätter fram till sommaren.

Erfarenheterna från modellen med fördjupning- och breddobservationerna är positiva och vi föreslår att vi fortsätter. Systemet med fördjupningsobservationerna måste utvecklas vidare.

De uppföljningar som har genomförts ett år efter observationerna visar att observationsrapporterna använts i hög grad för att utveckla verksamheten. Varje kommun följer systematiskt upp sina observationer.

Rekrytering av nya observatörer har påbörjats. Detta är en process som måste fortsätta kontinuerligt eftersom fler observatörer behövs, särskilt inom förskolan, men även inom grundskola och gymnasieskola för att kunna observera i den takt vi önskar. Kraven på observatörernas analytiska kompetens är stora. Detta innebär också att det är fortsatt viktigt att kontinuerligt erbjuda observatörerna utbildning, vilket är en del i handlingsplanen.